

NATIONAAL PLAN van CURAÇAO TER BESTRIJDING VAN GEWELD TEGEN KINDEREN/JONGEREN EN HUISELIJK / RELATIONEEL GEWELD

*Curaçaoose overheid in samenwerking
met/Niet-Gouvernementele Organisaties te
Curaçao Februari 2018*

NATIONAAL PLAN VAN CURAÇAO
TER BESTRIJDING VAN

GEWELD TEGEN KINDEREN/JONGEREN
EN

HUISELIJK / RELATIONEEL GEWELD

De Curaçaose overheid in samenwerking met Niet-Gouvernementele Organisaties te
Curaçao (NGO's) Februari 2018

Initiatiefnemer :	Ministerie van Sociale Ontwikkeling, Arbeid en Welzijn (SOAW)
Betrokken Ministeries:	Ministerie Gezondheid, Milieu en Natuur (GMN) Ministerie Justitie (Jus) Ministerie van Onderwijs, Wetenschappen, Cultuur en Sport (OWCS)
Betrokken NGO's:	Fundashon Bos di Hubentut Fundashon Dedima Fundashon Nos T'ei pa Otro Fundashon Muhe Uniformá
Coördinatie:	Ministerie SOAW

HET WIEL VAN KRACHT EN CONTROLE BIJ GEWELD¹

¹ The Duluth-Model

GEZAMENLIJK VOORWOORD MINISTERS

Lector Salut 

Er is in de afgelopen jaren, helaas met onderbreking, gewerkt door de Commissie Nationale Bestrijding Geweld tegen Kinderen/Jongeren en Huiselijk en Relationeel Geweld, om te komen tot voorliggend plan. De Commissie bestond uit overheids- en NGO medewerkers.

De problemen van geweld tegen kinderen en huiselijk en relationeel geweld bestaan al heel lang. Er zijn in het verleden tal van initiatieven geweest om te trachten de problemen aan te pakken. Echter, deze initiatieven zijn niet doorgezet en er zijn dan ook geen wijdverbreide positieve en duurzame resultaten geboekt. Een mogelijke reden ligt in het feit dat er onvoldoende samenwerking is geweest tussen ministeries van de opeenvolgende regeringen onderling. Ook is er nog geen sprake van een structurele samenwerking tussen de Regering en de NGO's.

Er zijn vanaf 2001 tot op heden minstens 21 volwassenen, waarvan de overgrote meerderheid uit vrouwen bestaat, om het leven gekomen vanwege huiselijk en relationeel geweld. Het betreft dan ook een groot probleem dat nog steeds groeiende is: dit probleem raakt zowel de volwassenen als kinderen die in deze situaties opgroeien. Zowel binnen als buiten de overheid, wordt al enige jaren aangedrongen op meer aandacht van de overheid voor dit zeer ernstig probleem.

Het land Curaçao heeft zich betreffende bestrijding van geweld verbonden aan internationale verdragen. Dit houdt in dat de Regering van Curaçao verplicht is om concrete acties te ondernemen ter bestrijding van de voormelde geweldsdelicten.

Wij zullen ons inspannen om alle aanbevelingen die in dit Nationaal Plan ter bestrijding van deze problemen zijn opgenomen, ten uitvoer te (doen) brengen. Ons doel is om geweld binnen de families van Curaçao te bestrijden, te verminderen en uiteindelijk zelfs uit te bannen.

De visie die wij nastreven is:

Zowel het mannelijke als het vrouwelijke deel van de bevolking van Curaçao is over tien jaar veranderd in hun wijze van denken over elkaar en in hun omgang met elkaar en met kinderen. Door meer te weten over hun plichten en rechten aangaande mensenrechten, zal de bevolking bewuster zijn geworden en daadwerkelijk kunnen participeren in het aandragen van oplossingen t.a.v. geweld tegen kinderen en huiselijk/relationeel geweld. Dit zal leiden tot een zodanige samenleving, waarin men elkaar meer respecteert als individuen met een eigen karakter, meer begrip heeft voor elkaars standpunten en vooral meer respect voor de lichamelijke en geestelijke integriteit van de medemens.

De missie is gericht op:

Er voor te zorgen dat in het kader van het Nationaal Plan tegen Geweld de bevolking voldoende informatie krijgt en gepaste bescherming geniet ten aanzien van geweld tegen kinderen en huiselijk/relationeel geweld. Daarbij zorg dragen voor correcte naleving van relevante verdragen en wetgeving mede door verhoogde dan wel verbeterde preventie, identificatie en het voorkomen van geweld, het verbeteren van de hulpverlening en adequate nazorg.

De wijze waarop wij dit zullen bereiken is door:

1. Het middels Landsbesluit instellen van een Interministeriële Werkgroep ter coördinatie van de uitvoering van het Nationaal Plan tegen Geweld binnen de overheid;
2. Het middels Landsbesluit instellen van een Permanente Commissie belast met toezicht op de uitvoering het Nationaal Plan tegen Geweld;
3. Middels Landsbesluit ter uitvoering aanvaarden en vaststellen van het Nationaal Plan tegen Geweld zoals samengesteld door de Commissie Nationaal Plan tegen Geweld en tot stand gekomen in samenwerking met de vier genoemde ministeries;
4. De benodigde middelen nodig voor de uitvoering, ter beschikking stellen;
5. Zoveel als mogelijk en noodzakelijk, samenwerkingsverbanden aangaan met NGO's en anderen, ter uitvoering van de in het Nationaal Plan tegen Geweld aangegeven werkzaamheden.

Veel sterkte, geduld en wijsheid aan de uitvoerenden!

De Minister van Sociale Ontwikkeling,
Arbeid en Welzijn
Dhr. ing. H. F. Koeiman

De Minister van Justitie
Dhr. mr. Q. Girigorie

De Minister van Wetenschap, Cultuur en
Sport
Mw. drs. M. Alcalá-Walle

De Minister van Gezondheid, Milieu en
Natuur
Mw. mr. S. Camelia-Römer

INHOUDSOPGAVE

GEZAMENLIJK VOORWOORD MINISTERS	iv
VERANTWOORDING	- 3 -
VERKLARENDE WOORDENLIJST	- 5 -
INLEIDING	- 8 -
LEESWIJZER	- 10 -
1. ANALYSE VAN DE PROBLEMATIEK	- 11 -
1.1 Beschikbare cijfers	- 11 -
1.2 Kosten van relationeel geweld op Curaçao	- 12 -
1.3 Factoren die vaak een belangrijke rol spelen bij relationeel geweld	- 14 -
1.4 Opvoeding en omgangsvormen	- 17 -
1.5 Bestaande wet- en regelgeving	- 18 -
1.6 Aanwijzing Relationeel geweld en Aanwijzing Slachtofferzorg	- 18 -
1.7 Verdragen en verklaringen	- 18 -
1.8 Aanloop naar het Nationaal Plan	- 19 -
1.9 Overzicht problemen- en oplossingenanalyse	- 22 -
2 BESTUURLIJKE INSTRUMENTEN	- 26 -
2.1 Onderzoek	- 26 -
2.2.1 Controle en inspectie	- 26 -
2.3 Juridische instrumenten	- 27 -
2.3.1 Wet- en regelgeving /verdragen	- 27 -
2.4 Financieel-economische instrumenten	- 27 -
2.4.1 Subsidiebeleid	- 27 -
2.4.2 Onderzoek naar de kosten voor de gemeenschap	- 27 -
2.4.3 Sancties bij niet naleving wetten en regelgeving	- 27 -
2.5 Deskundigheidsbevordering, educatie	- 27 -
2.5.1 Bij en nascholingstrainingen	- 27 -
2.6 Informatie en communicatie instrumenten	- 28 -
2.6.1 Voorlichting en preventie	- 28 -
2.7 Faciliterende instrumenten	- 28 -
2.7.1 Interventies/dienstverlening/zorg	- 28 -
2.8 Sociaal en culturele sturing	- 28 -
2.9 Monitoring en evaluatie	- 28 -
NATIONAAL PLAN VAN CURAÇAO TER BESTRIJDING VAN GEWELD TEGEN KINDEREN/JONGEREN EN HUISELIJK / RELATIONEEL GEWELD	
	- 1 -

2.10	Samenhang en afstemming	- 28 -
2.11	CONCEPTUELE BENADERING	- 29 -
3	AANBEVELINGEN EN UITGANGSPUNTEN	- 30 -
3.1	Algemene en Internationale Richtlijnen	- 30 -
3.2	Onderzoek en Dataverzameling	- 32 -
3.3	Preventie	- 33 -
3.4	Response Systeem	- 34 -
3.5	Implementatie	- 36 -
3.6	Monitoring, Evaluatie en Verslaglegging	- 36 -
4.	IMPLEMENTATIE/UITVOERING	- 38 -
	GERAADPLEEGDE LITERATUUR	- 39 -

VERANTWOORDING

Er zijn vanaf 2001 tot begin 2015 minstens 21 volwassenen, waarvan het overgrote deel vrouwen, om het leven gekomen vanwege huiselijk en relationeel geweld. Het betreft dan ook een groot probleem dat nog steeds groeiende is.

Dit Nationaal Plan is tot stand gekomen omdat er zowel door de niet-gouvernementele organisaties als de Regering van Curaçao is ingezien dat de problemen van geweld tegen kinderen en huiselijk/relationeel geweld structureel aangepakt moeten worden.

De visie die met dit plan nagestreefd wordt houdt in dat de bevolking van Curaçao zodanig geïnformeerd raakt, dat ze over tien jaar veranderd is in de wijze van denken over elkaar. Dit zal leiden tot een samenleving, waar men elkaar respecteert als individu en begrip heeft voor elkaars standpunten.

Uit de analyse van de problematieken blijkt onder meer dat er geen eenduidige cijfers beschikbaar zijn. Ook komt naar voren hoe hoog de kosten zijn die gemoeid zijn met deze problemen. Biologische, gender- en intergenerationele, culturele, sociaaleconomische, risicofactoren, de wijze van opvoeden en de omgangsvormen zijn van invloed op het vóórkomen van geweld tegen kinderen en huiselijk/relationeel geweld. Er zijn wetsinstrumenten en verdragen die ingezet (kunnen) worden ter bestrijding van de problemen, waarvan veel beter gebruik moet worden gemaakt. Voor het overzicht zijn problemen- en oplossingsbomen opgenomen. Tevens is gekeken naar relevante beleidsinstrumenten, zoals handavings- en juridische, financieel-economische, informatie en communicatie, en faciliterende instrumenten. De voorwaarden waaraan voldaan moet worden om de implementatie van het plan te verwerkelijken liggen op het gebied van politieke wil, beleid, financiën, wetshandhaving, deskundigheidsbevordering en in het bijzonder goede voorlichting. De aanbevelingen en uitgangspunten zijn uitgewerkt aan de hand van de richtlijnen uit het 'Handbook for national action plans on violence against women' van UN Women (2012), en volgen de eerder genoemde beleidsinstrumenten zowel in het Nationaal Plan als in de Leidraad voor de Implementatie bij dit Nationaal Plan.

Alvorens in te gaan op de uitvoering zullen de structuur voor de uitwerking moeten aangeven; te weten de relatie tussen interministeriële werkgroep Nationaal Plan tegen geweld en de Permanente Commissie bestaande uit de 4 ministeries en 4 vertegenwoordigers van de NGO's.

De interministeriële werkgroep bestaat uit daartoe aan te wijzen ambtenaren van de ministeries SOAW, GMN, OWCS, en Justitie. Het voorzitterschap zit bij SOAW. Samen met de NGO's van Curaçao zal zorg worden gedragen voor de uitvoering van het Nationaal Plan tegen geweld.

De Permanente Commissie is belast met het toezicht op de uitvoering en de eventuele adviezen aan de minister van SOAW (zie landsbesluit).

Hoewel het de bedoeling is dat de Interministeriële Werkgroep haar eigen werkwijze en volgorde van uitvoering zal bepalen, is het voor de efficiënt te nemen maatregelen noodzakelijk om voorlichting-en bewustwordingsprocessen onder alle doelgroepen van de bevolking als ook aan deskundigheidsbevordering enige voorrang te geven.

VERKLARENDE WOORDENLIJST

<i>BNP</i>	Bruto Nationaal Product
<i>BCR</i>	Benefits Cost Ratio
<i>CBS</i>	Centraal Bureau voor de Statistiek
<i>Definitie Huiselijk/Relationeel geweld</i>	<p>Een patroon van gewelddadige gedragingen bij een of beide partners in een intieme relatie, zoals het huwelijk, afspraakjes (dating), familie, vrienden of samenwonende partners (Shipway, 2004).</p> <p>De World Health Organization, 2002 geeft als volgt invulling aan de definitie: Fysiek, psychisch en/of seksueel geweld, incidenteel of systematisch/geregeld. Soms worden ook eigendommen beschadigd. De dader en het slachtoffer hebben een intieme relatie, zoals familie of bloed- of aanverwanten van elkaar (ook kinderen), echtgenoten, geliefden, samenwonend, hebben een (al dan niet geformaliseerde) liefdesrelatie met elkaar, of hebben dit gehad; en/of zijn (huis)vrienden (innen) van elkaar, of zijn dit geweest.</p> <p>Het slachtoffer of de dader kan in het geval van huiselijk/relatieel geweld, zowel man als vrouw, of minderjarig of oudere zijn.</p> <p>Binnen relationeel geweld wordt het 'common couple violence' onderscheiden van 'intimate terrorism'. Common couple violence is expressief en wordt gekarakteriseerd door de lichtere vormen van geweld. 'Intimate terrorism' daarentegen is bedoeld om het slachtoffer te onderdrukken. Vergeleken met 'common couple violence' is 'intimate terrorism' zeldzamer, wordt gekarakteriseerd door zwaardere vormen van geweld, neemt toe in ernst en escaleert wanneer het slachtoffer probeert de relatie te beëindigen.</p> <p>Bedreiging of de bedoeling om te handelen op de geuite bedreiging, vormen ook onderdeel van huiselijk/relatieel geweld, net als het beperken van vrijheid, zoals door voortdurend in de gaten gehouden worden, de eigen post en financiën niet mogen beheren. Vrouwen zijn hier vaker slachtoffer van dan mannen. Bij afhankelijkheidsrelaties, zoals kinderen of verzorgingsbehoeftige ouden van dagen, is ook verwaarlozing een vorm van huiselijk geweld.</p>

VERKLARENDE WOORDENLIJST

<i>Definitie geweld tegen kinderen c.q. kindermishandeling</i>	Elke vorm van voor de minderjarige bedreigende of gewelddadige interactie van fysieke, psychische of seksuele aard, die de ouders of andere personen ten opzichte van wie de minderjarige in een relatie van afhankelijkheid of van onvrijheid staat, actief of passief opdringen waardoor ernstige schade wordt berokkend of dreigt te worden berokkend aan de minderjarige in de vorm van fysiek of psychisch letsel.
<i>DV</i>	Domestic Violence
<i>ESOCUL</i>	Internationaal Verdrag economische sociale en culturele rechten.
<i>Gender</i>	Letterlijke betekenis is geslacht, maar het wordt vooral gebruikt om te verwijzen naar de culturele, sociale en psychologische invullingen van mannelijkheid en vrouwelijkheid (sekserol).
<i>Gender mainstreaming</i>	Een strategie ten behoeve van beleidsontwikkeling, waarin het effect zowel op mannen als op vrouwen, van iedere beleidsuitvoering, inclusief wet- en regelgeving en programma's op welk gebied en niveau dan ook, wordt gemeten.
<i>GMN</i>	Ministerie van Gezondheid, Milieu en Natuur
<i>GO's</i>	Gouvernementele Organisaties
<i>Implementatieplan</i>	Een plan waarin, de door de betreffende ministeries als prioriteit aangewezen aanbevelingen uit dit nationaal plan, in concrete acties worden uitgewerkt. Hierin worden procedures, prestatie-indicatoren, tijdspaden, kosten en de mogelijke actoren opgenomen.
<i>IPV</i>	Intimate Partner Violence
<i>JUS</i>	Ministerie van Justitie
<i>Monitoringsplan met betrekking tot uitvoering</i>	In het monitoringsplan behorende bij de uitvoering van dit nationaal plan, zijn er ingebouwde evaluatiemomenten, prestatie indicatoren (korte en lange termijn); resultaten (wanneer spreken over succes voor een bepaald onderdeel) die betrekking hebben op iedere actie die in dit nationaal plan zijn aanbevolen.
<i>NAF</i>	Nederlands Antilliaans Florin
<i>NGO</i>	Niet-gouvernementele Organisatie

VERKLARENDE WOORDENLIJST

<i>OM</i>	Openbaar Ministerie
<i>OTS</i>	Onder Toezichtstelling
<i>OWCS</i>	Ministerie van Onderwijs, Wetenschap, Cultuur en Sport
<i>Response system</i>	Alle instanties die betrokken zijn bij het reageren op voorvallen van relationeel geweld (zoals relevante stichtingen, het korps politie, huisartsen, ziekenhuizen, het OM, etc.) moeten in een keten samenwerken, dus op geïntegreerde wijze, ten einde slachtoffers en hun naasten een maximale kans op veiligheid te kunnen bieden.
<i>SOAW</i>	Ministerie van Sociale Ontwikkeling, Arbeid en Welzijn
<i>SSHC</i>	Stichting Slachtofferhulp Curaçao
<i>UN</i>	United Nation
<i>Vroeg signaleren</i>	Signaleren is het waarnemen van verandering of opvallend gedrag. Het begint met het waarnemen van bijzonderheden, interactie tussen mensen, gebeurtenissen in de leefomgeving en verzorging.

INLEIDING

Voor het eerst in de geschiedenis van Curaçao gaat de hele gemeenschap geweld tegen kinderen/jongeren en huiselijk en relationeel geweld aanpakken.

Om geweld tegen kinderen/jongeren en huiselijk en relationeel geweld te bestrijden, is het belangrijk dat de boodschap over wordt gebracht dat dit iets is waaraan de hele samenleving moet werken. Eenieder moet zich bewust zijn van zijn of haar belangrijke rol om deze problemen te bevechten.

In 2015 is het eerste Nationaal Plan van Curaçao ter bestrijding van geweld tegen kinderen/jongeren en huiselijk en relationeel geweld geformuleerd. Alle acties in dit kader werden voor de eerste keer op voordracht van de Minister van Sociale Ontwikkeling, Arbeid en Welzijn van Curaçao gecoördineerd en in overleg opgesteld. Ten einde dit plan te maken, is de Commissie Nationale Bestrijding Geweld tegen Kinderen/Jongeren en Huiselijk en Relationeel Geweld ingesteld, vanaf 2015 de permanente commissie, die de auteur is van dit Nationaal Plan. Bij het maken van dit plan is mede gebruik gemaakt van het 'Handbook for national action plans on violence against women' uit 2012 van UN Women.

Curaçao onderkent al jaren deze problemen; getuige zijn de vele maatregelen die in de loop der jaren zijn genomen om dit tegen te gaan.

Het plegen van huiselijk/relationeel geweld is een onaanvaardbaar gedrag, en is strafbaar gesteld in de wet. Tal van incidenten wijzen op het ernstige karakter van dit soort geweld, voornamelijk fysieke en psychische gevolgen voor de slachtoffers, hun kinderen en volgende generaties.

Een eenduidig beleid waarin een integrale aanpak en begrip van de problemen zijn opgenomen, is essentieel voor een doeltreffende bestrijding van deze problematieken. Het verruimen van de kennis ten aanzien van de problemen en het versterken van de preventie, bewustwording erover en herstel, zijn van het grootste belang. Hierbij is het belangrijk dat er uitgegaan wordt van één definitie van geweld tegen kinderen en één van huiselijk en relationeel geweld en dat de daarbij gehanteerde begrippen éénduidig zijn (geharmoniseerd).

Het Nationaal Plan van Curaçao beveelt acties aan die genomen moeten worden ter bestrijding van geweld tegen kinderen (kindermishandeling) en huiselijk en relationeel geweld op Curaçao. Ook is voorzien in werkaanwijzingen ter implementatie.

Het traject van dit plan is: het voorlaatste concept is bij gelegenheid van een werkconferentie in november 2014 symbolisch aan de Minister van SOAW overhandigd. Tijdens deze werkconferentie is het concept besproken met stakeholders teneinde hun bijdrage te kunnen registreren. De Commissie heeft ervoor zorg gedragen dat deze bijdrage in het plan is opgenomen. Vervolgens werd in maart 2015 een bijgesteld concept voorgelegd aan de Minister van SOAW. Door omstandigheden van interne aard duurde het vervolgens tot aan februari 2018 om het Nationaal Plan tegen Geweld in finale versie te kunnen voorleggen aan de Minister van SOAW ter voorlegging aan de Raad van Ministers van Curaçao. Hieraan voorafgaand kwam in februari 2018 een Landsbesluit tot stand waarin de basis voor de uitvoering formeel wordt geregeld.

Iets dat eeuwenlang is scheefgegroeid, en bovendien overal ter wereld een probleem vormt, zal relatief veel tijd nodig hebben om gecorrigeerd te worden.

De Commissie hoopt dat dit Nationaal Plan tegen Geweld veel leed in onze samenleving zal helpen voorkomen en dat de hele gemeenschap betrokken zal zijn bij de uitvoering van de maatregelen in het belang van optimale effectiviteit.

LEESWIJZER

Het onderhavige plan geeft in hoofdstuk 1 een analyse van de problematiek. Hoofdstuk 2 zet de visie van Curaçao en van dit plan uiteen. Hoofdstuk 3 behandelt de beleidsinstrumenten, en hoofdstuk 4 de voorwaarden voor het slagen van de uitvoering van de aanbevelingen uit het nationaal plan.

Hoofdstuk 5 volgt de indeling van het 'Handbook for national action plans on violence against women'. In dit hoofdstuk worden de aanbevelingen en uitgangspunten toegelicht.

In hoofdstuk 6 wordt een voorzet gegeven van de implementatie van het plan. In dit hoofdstuk wordt aangegeven wat er staat te gebeuren nadat het Nationaal Plan is geaccordeerd.

Hoofdstuk 7 geeft de geraadpleegde literatuur weer.

In de Leidraad bij dit plan, die het basisdocument moet zijn voor eenieder die uitvoering gaat geven aan onderdelen van dit plan, worden de aanbevelingen gedetailleerd weergegeven, zowel algemeen als per doelgroep.

1. ANALYSE VAN DE PROBLEMATIEK

“Van 2001 tot op heden zijn er op Curaçao minstens 22 dodelijke slachtoffers te betreuren geweest ten gevolge van huiselijk/relatieel geweld, de overgrote meerderheid vrouwen. Met de dood van het slachtoffer zijn de problemen voor het betrokken gezin niet afgelopen! Kinderen die in zulke situaties opgroeien, hebben trauma’s (40%²) die zowel sociaal als financieel drukken op onze hele samenleving. Het gaat echter niet alleen om de extreme gevallen waarin de slachtoffers gedood worden. Dit is een escalatie van problemen die al veel langer spelen” (Small Arms Survey, 2012).

1.1 Beschikbare cijfers

Er dient vooropgesteld te worden dat de bij diverse instanties aanwezige cijfers gerelateerd aan de problemen, niet op eenduidige wijze worden verzameld. Het gevolg hiervan is dat ze niet vergelijkbaar zijn en dus ook geen goed overzicht geven van de werkelijke aantallen van gevallen die gemeld worden.

Uit jaarverslagen van de Stichting Slachtofferhulp Curaçao (SSHC) blijkt dat tussen 2010 en 2013, met uitzondering van 2011, aantal personen dat zich bij hen hadden gemeld vanwege relatieel geweld³ algemeen flink is gestegen (ruim 2,5 keer zoveel). Het is nog niet duidelijk of deze stijging een reële stijging is van het aantal gevallen, of dat in de laatste jaren meer mensen de weg hebben gevonden naar de instanties waar ze zich kunnen melden. Tabel 1 toont het aantal meldingen bij de SSHC. Deze cijfers worden ook door het Openbaar Ministerie Curaçao (OM) gebruikt als referentie.

Tabel 1. Meldingen per jaar bij Stichting Slachtofferhulp Curaçao

Aantal personen die zich hebben gemeld bij SSHC vanwege relatieel geweld algemeen	
Jaartal	Absolute aantallen
2010	158
2011	123
2012	339
2013	423

Bron: jaarverslagen van Stichting Slachtofferhulp Curaçao

Uit onderzoek naar relatieel geweld (Wijk, van, 2012) blijkt dat 39% van de mannen en 51% van de vrouwen op Curaçao ooit in hun leven te maken heeft gehad met relatieel geweld, bij kinderen voornamelijk door de eigen ouders, bij vrouwen voornamelijk door de

² Uit internationaal onderzoek blijkt dat dit percentage vrij universeel is.

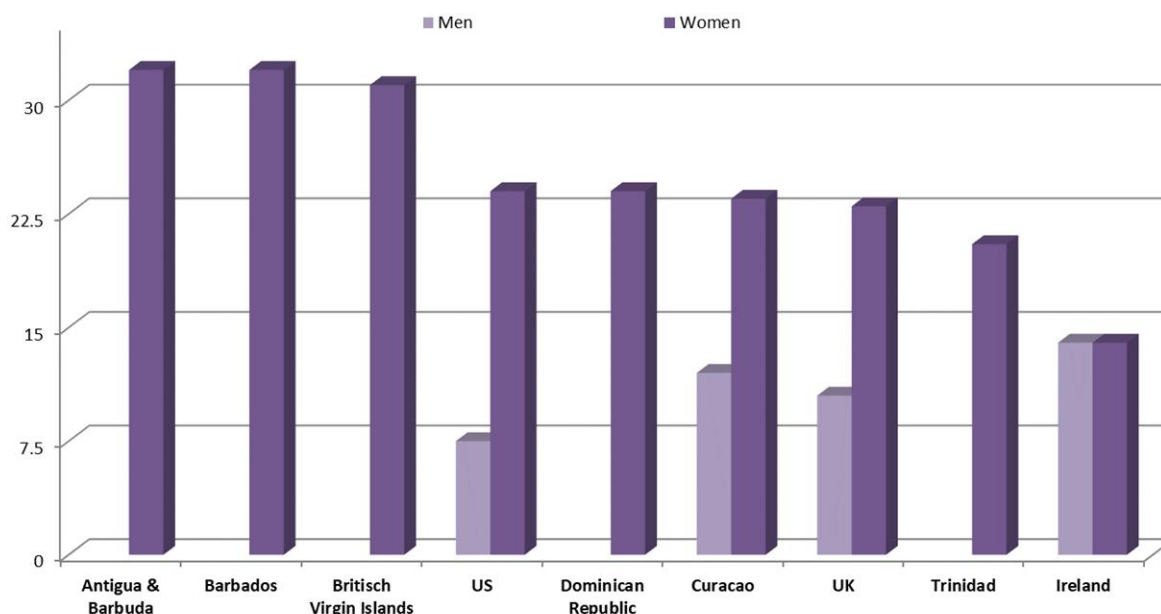
³ De Stichting Slachtofferhulp Curaçao gebruikt de term relatieel geweld volgens de definitie die in de interne instructie ‘Aanwijzing relatieel geweld’ van het OM is opgenomen. Deze definitie komt overeen met die welke de Commissie in onderhavig plan toepast.

(ex)partners, bij mannen voornamelijk door vrienden. Tabel 2 toont het geschatte aantal slachtoffers per jaar.

	Psychologisch	Fysiek	Seksueel
Mannen	4400	1900	300
Vrouwen	8900	3700	1500

Tabel 2. Geschat aantal (afgerond) volwassen slachtoffers per jaar per geslacht en soort geweld
Bron: Wijk, van 2012

Deze cijfers, vergeleken met landen in de regio of andere westerse landen, geven een 'gemiddelde prevalentie' aan. Een verschil is wel dat relatief veel slachtoffers uit het onderzoek aangeven met objecten te zijn mishandeld.

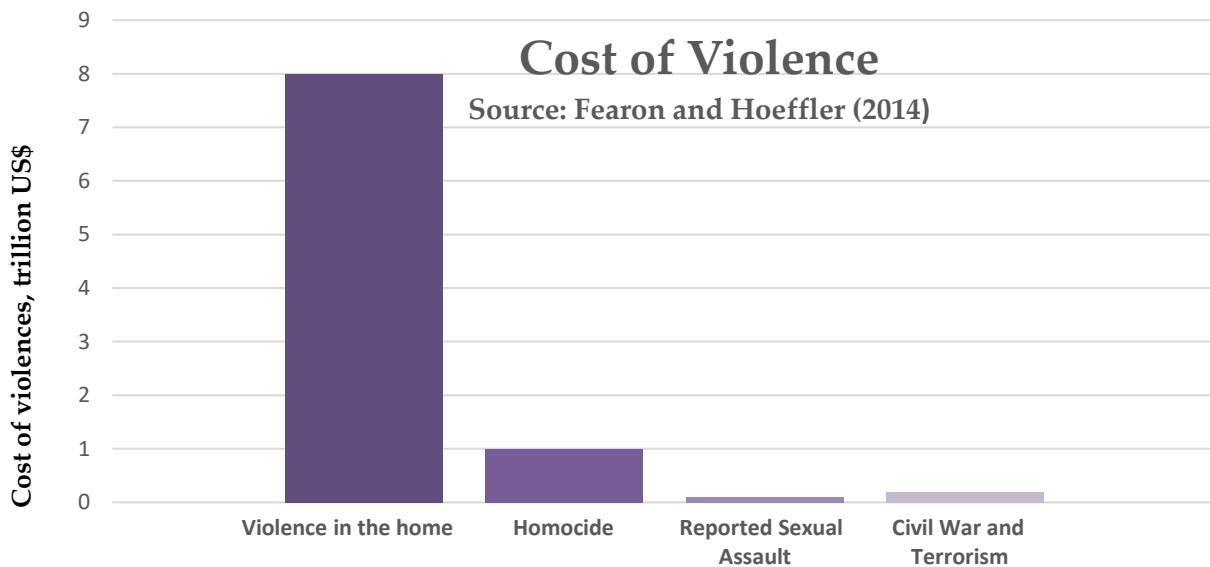
Figuur 1. Victimization rates for physical domestic violence of adults, by gender (Heise, Pitanguy & Germain, 1994).

1.2 Kosten van relationeel geweld op Curaçao

Relationeel geweld is niet alleen een fenomeen dat veel fysiek en psychisch leed veroorzaakt. Het kost ook handenvol geld. Diverse studies (Theodore, Laptiste, La Foucade, Metivier & Gittens-Baynes, 2008; Hoeffler & James, 2014) hebben de afgelopen jaren een steeds duidelijker – en onthutsender – beeld van de economische consequenties van relationeel geweld, en geweld tegen kinderen, in beeld gebracht.

De meest recente studie heeft uitgewezen dat wereldwijd de gemiddelde kosten van IPV per land, ruim 5% van het BNP bedragen, en de kosten van geweld tegen kinderen ruim 4% van

het BNP. Er zijn verschillen tussen de regio's; zo werden de kosten van geweld tegen kinderen in de meest welvarende landen geraamd op gemiddeld 1,9% van het BNP en in de Cariben /Latijns Amerika, op gemiddeld 8,2% van het BNP.

Figuur 2. Cost of Violence by type (Fearon and Hoeffler, 2014)

Wanneer we bovenstaande percentages projecteren op de Curaçaose economie, worden de kosten van IPV en geweld tegen kinderen geschat op ruim 500 miljoen NAF per jaar (9% van het BNP). Uiteraard is een grondige analyse van de lokale situatie nodig om tot een exactere schatting te komen. De enige Caribische studie waarin, tot op heden, een poging gedaan is de kosten van IPV in beeld te brengen, werd ruim 10 jaar geleden uitgevoerd in Trinidad en Tobago. Destijds is de schatting van de kosten van IPV in Trinidad en Tobago bepaald op 0,51% van het BNP, ofwel 29 miljoen NAF per jaar in de Curaçaose economie. Hoewel de methodieken om de kosten van IPV te bepalen inmiddels verder ontwikkeld zijn en dit vrijwel zeker een onderschatting is, onderstreept dit nog eens de bevinding dat relationeel geweld voor de samenleving een enorme kostenpost is. Dit wordt niet alleen veroorzaakt door de hoge prevalentie, maar ook doordat de impact breed is; het gaat o.m. om de kosten van politie en justitie, medische kosten, kosten voor psychosociale hulp, opvang van slachtoffers en daders, kosten in de sfeer van sociale zekerheid (ziekteverzuim, onderstand, etc.). Een recent Nederlands onderzoek heeft uitgewezen dat alleen al van het ziekteverzuim van werknemers, 10-15% is toe te schrijven aan relationeel geweld.

De enorme kosten van relationeel geweld komen wereldwijd steeds scherper in beeld en ook de studies naar de impact van interventies beginnen hun vruchten af te werpen. Zou heeft verantwoordelijk omgaan met alcohol een bewezen positief effect op de prevalentie van geweld, en zijn er een aantal bewezen effectieve interventies op het gebied van geweld tegen kinderen. Sociaal werkers die bijtijds betrokken worden bij kinderen in risicosituaties hebben een hoge BCR (Benefits-Cost Ratio) van 13-14; dat wil zeggen dat iedere

geïnvesteerde gulden een 'opbrengst' heeft van 13-14 gulden. Het Positive Parenting Program 'Triple P' heeft ook een hoge BCR (8,7) en verpleegkundigen die huisbezoek brengen aan moeders met baby's in risico situatie, een BCR van 2,8.

1.3 Factoren die vaak een belangrijke rol spelen bij relationeel geweld

Biologische factoren

Mannen zijn doorgaans fysiek sterker dan vrouwen. Hoewel uit onderzoek van, van Wijk, (2012) blijkt dat vrouwen op Curaçao zich ongeveer even vaak als mannen schuldig maken aan het plegen van huiselijk/relationeel geweld, raken vrouwen veel vaker dan mannen gewond wanneer zij slachtoffer zijn van huiselijk geweld. De impact van huiselijk geweld op vrouwen is daardoor niet alleen lichamelijk, maar ook psychisch/emotioneel, vaak veel groter; ook omdat veelal vrouwen gedurende de zwangerschap en vanwege het moeder-zijn zowel emotioneel als fysiek kwetsbaarder zijn.

Gender- en intergenerationele factoren

In termen van beleid gaat het erom gendersensitief te zijn, wat inhoudt dat er rekening wordt gehouden met de verschillende rollen en machtsverhoudingen en de stereotype beelden ten aanzien van de rol van man en vrouw.

Alle internationale verdragen gaan er van uit dat gender een zeer belangrijke factor is in het ontstaan en voortbestaan van huiselijk/relationeel geweld, en dat de aanpak van dit geweld daar rekening mee moet houden om effectief te kunnen zijn.

Een aanpak die rekening houdt met de oorzaken en de context van het geweld (zowel op samenlevingsniveau als op gezinsniveau) is effectiever dan een aanpak die hieraan voorbij gaat. Dit impliceert dat waar gendergerelateerde factoren een rol spelen bij het ontstaan of het in stand houden van geweld, daar aandacht aan besteed moet worden. Omgekeerd leidt het ontbreken van gendersensitiviteit tot een gebrekkige effectiviteit van het beleid, omdat relevante oorzaken dan onvoldoende worden herkend, erkend, aangepakt en weggenomen.

In dit kader dient de overheid de benadering 'gender mainstreaming' te omarmen. Dit betekent dat binnen de overheidsprogramma's voortdurend analyses uitgevoerd zullen moeten worden om het effect van elk onderdeel van het programma afzonderlijk voor mannen en vrouwen te meten. Bijvoorbeeld, binnen programma's om de incidentie van jong moederschap te verlagen, moeten er stappen zijn opgenomen gericht op jonge vaders, aangezien de gevolgen van vaderschap of moederschap verschillend zijn voor elk gender. Het is daarom ook noodzakelijk volgens de richtlijnen van de internationale verdragen bij de data onderscheid te maken op grond van gender, om de gevolgen van elke stap te kunnen meten.

Gender of de sociale sexe heeft te maken met het rolpatroon en het gedrag dat de gemeenschap verwacht van de man en vrouw in de samenleving. Dit gedrag is afhankelijk

van sociale en culturele verwachtingen en normen. Wanneer we in ons plan ook de gender analyse invoegen geven we op de diverse terreinen aan wat de verschillen zijn tussen mannen en vrouwen, meisjes en jongens, gerelateerd aan etniciteit, ras, seksuele oriëntatie, religie, leeftijd, onbekwaamheden.

Naast het bovenstaande dient ook rekening te worden gehouden met de intergenerationele overdracht van geweld. In het '2015 Review Report of the Netherlands Government in the context of the 20th anniversary of the Fourth World Conference on Women and the adoption of the Beijing Declaration and Platform of Action', wordt onder het hoofdstuk D. 'Violence against women' heel veel aandacht besteed aan de intergenerationele overdracht van geweld. (Ministry of Education, Culture and Science, Directorate for Emancipation The Hague, 2014). Het gaat hierbij om alle vormen van geweld in de huiselijke/relatieve sfeer, zoals misbruik van kinderen, relationeel geweld, seksueel geweld, geweld tegen ouderen etc. Het belangrijkste dat wordt aangegeven is het tegengaan van geweld in de opvoeding.

Culturele en sociaaleconomische factoren

Decennia van gedragswetenschappelijk onderzoek toont aan dat huiselijk en sociaal geweld deel uitmaken van een geïntegreerd geheel, nauw met elkaar verweven zijn en elkaar versterken. Sinds het geweld grotendeels wordt geleerd, komt de eerste gelegenheid om gewelddadig gedrag aan te leren van binnen het huishouden zelf, van de ouders, broers en zussen en andere rolmodellen (Buvinic, Morrison & Shifter, 1999).

In studies over huiselijk geweld en kindermishandeling in het Caribisch gebied blijken cultureel gedrag, zeden en normen factoren van invloed te zijn (Rock, 2012). Het (gender) socialisatie proces speelt hierbij een grote rol.

Hoewel de voornoemde, uit de internationale literatuur bekende mechanismen die ten grondslag liggen aan het plegen van huiselijk/relatieve geweld, zich ook op Curaçao voordoen, spelen daarnaast ook sociaaleconomische en culturele factoren een rol.

Ruim een derde deel van de Curaçaose bevolking leeft onder de armoedegrens. Armoede vormt een potentiële risicofactor (een omstandigheid die kan leiden tot relationeel geweld) voor huiselijk/relatieve geweld; permanente financiële stress door lage en onzekere inkomens (werkloosheid mannen 10,5% en vrouwen 15,4% in 2013; CBS 2015), waardoor budgetbeheer extra bemoeilijkt wordt en men in continue stress leeft om de touwtjes aan elkaar te knopen. Een problematische sociaaleconomische positie kan ook leiden tot problematisch alcohol- en/of drugsgebruik; middelengebruik kan gewelddadig gedrag zoals huiselijk/relatieve geweld tot gevolg hebben (Lammers, Soe-Agnie, Haan de, Bakkum, Pomp & Nijman(2014).

Risicofactoren

De belangrijkste risicofactoren voor slachtofferschap van huiselijk/relatieel geweld in Curaçao zijn de vrouwelijke sekse (biologisch en gender), een jonge leeftijd, een laag opleidingsniveau en slachtofferschap van huiselijk geweld in de kindertijd (intergenerationele overdracht). Echtscheiding, alleenstaand ouderschap en werkloosheid verhogen het risico voor vrouwen. Hierbij dient opgemerkt te worden dat relatieel geweld in alle lagen van de bevolking voorkomt. Bijvoorbeeld, voor de risicofactor opleidingsniveau geldt dat bijna een kwart van de HBO/WO-ers als volwassene slachtoffer werd van een vorm van relatieel geweld, terwijl dit voor ruim een derde deel van de lager opgeleiden geldt. Een goede opleiding is derhalve wel een beschermende factor, maar reduceert het risico op slachtofferschap slechts ten dele (Wijk, van, 2012).

In de westerse literatuur gelden eenoudergezinnen als extra kwetsbaar voor onder meer huiselijk geweld; het gezin waarin een man-vrouw-kind situatie heerst, is de standaard; wanneer de man in een dergelijk gezin wegvalt, is het gezin inderdaad extra kwetsbaar. Dit geldt echter niet per definitie voor Curaçao, waar voor een groot deel een matrifocale gezinsstructuur is. Er is op Curaçao sprake van een relatief groot aantal eenoudergezinnen binnen een matrifocale gezinsstructuur, namelijk 16% (Bals, ter, 2011)

Praktische zaken worden eerder geregeld met een buurvrouw of oma dan met de partner. Wanneer in een dergelijke situatie de man wegvalt, is dit minder problematisch. De kracht van de matrifocale gezinsstructuur wordt echter verzwakt door armoede; men blijft kwetsbaar (Verwijs & Lünneeman, 2012).

Er is een relatief hoge prevalentie van slachtofferschap bij gescheiden vrouwen (30% van de gescheiden vrouwen, en 11% van de getrouwde of samenwonende vrouwen rapporteert slachtofferschap van fysiek relatieel geweld). Mogelijke verklaringen hiervoor zijn het gegeven dat huiselijk geweld vaak zijn hoogtepunt bereikt tijdens een scheiding, en hogere percentages ontkenning bij paren die nog steeds samen zijn: slachtoffers van huiselijk geweld die nog een relatie met hun agressor hebben, zijn minder geneigd om hun ervaringen te vermelden dan gescheiden slachtoffers. Huiselijk geweld tegen vrouwen op Curaçao is voor het grootste deel (ex-)partner geweld, tegen mannen is het vooral geweld van ouders, familie en vrienden (Wijk, van, 2012).

1.4 Opvoeding en omgangsvormen

Kinderen zijn extra kwetsbaar in relatie tot ouders en andere volwassen figuren. Het zorgdragen voor de veiligheid van kinderen en het signaleren van seksueel geweld tegen kinderen is hierbij van eminent belang.

Ouders zijn de meest voorkomende daders van huiselijk geweld tegen kinderen (met uitzondering van seksueel geweld, dat voornamelijk wordt gepleegd door familieleden en vrienden). Disciplineren en respect eisen gebeurt vaak in de vorm van fysiek geweld. Fysiek geweld vanuit een opvoedkundig perspectief wordt vrij normaal geacht (Gemeenschappelijk Hof van Justitie van Aruba, Curaçao, Sint Maarten en van Bonaire, Sint Eustatius en Saba, 2012). Men weet ook niet goed hoe op een andere manier met elkaar te communiceren of kinderen te disciplineren. Opvoedingspatronen houden te weinig rekening met de mondigheid van het kind, en de technologische mogelijkheden zoals internet, sociale media en overige invloeden van buitenaf. Net als de sociaaleconomische omstandigheden vormt ook deze culturele context een belangrijke factor in het in stand houden van de problematiek.

Wetenschappelijk is aangetoond dat de gevolgen van het zien of horen van huiselijk geweld voor een kind, vergelijkbaar zijn met zelf geslagen worden. Geweld of de dreiging van geweld tast het gevoel van veiligheid van het kind aan. Ook bij kinderen die er geen problemen mee lijken te hebben. Ook als het geweld gestopt is, blijven de gevolgen kinderen achtervolgen. De gevolgen voor kleine kinderen (0-6 jaar) zijn het niet goed groeien, veel huilen, eet- en slaapproblemen, lusteloosheid, angst-/schrikachtigheid, last van hoofdpijn en buikpijn; opvallend druk of opvallend stil; agressief naar leeftijdsgenoten toe.

Hoe langer het geweld voortduurt, hoe vaker de symptomen voorkomen, hoe jonger het kind is, hoe groter de gevolgen kunnen zijn. Kinderen blijven de dreiging van nieuw geweld voelen; ook als het geweld een tijdje is gestopt. Kinderen die getuige zijn van huiselijk geweld lopen een grote kans om later zelf slachtoffer of dader te worden, of een laag zelfbeeld te hebben, of trauma's en andere psychische klachten eraan over te houden. De negatieve gevolgen kunnen worden beperkt als de dader de gezamenlijke woning verlaat en de relatie wordt beëindigd.

Curaçao heeft tot nu toe geen eenduidige aanpak van de problemen. Er is wel een wettelijke/verdragsbasis voor de bestrijding van de problemen van geweld tegen kinderen en huiselijk/relatieve geweld. Tevens zijn er in de loop der jaren tal van initiatieven geweest, sommige die stand hebben gehouden en andere die inmiddels plaats hebben gemaakt voor nieuwere.

1.5 Bestaande wet- en regelgeving

In het Burgerlijk Wetboek, zijn in december 2011 wijzigingen opgenomen die ten goede komen aan de bestrijding van kindermishandeling en relationeel geweld. Tevens is er een nieuw Wetboek van Strafrecht ingevoerd per november 2011, waarin wijzigingen aan artikelen zijn aangebracht die bestrijding van de twee problemen ondersteunen.

1.6 Aanwijzing Relationeel geweld en Aanwijzing Slachtofferzorg

In 2010 is door de Procureur Generaal van de Nederlandse Antillen een interne instructie uitgegeven en uiteindelijk justitie- en korps breed geïmplementeerd. Hierin is gedefinieerd wat onder relationeel geweld wordt verstaan en welke de juridische procedures zijn die de justitiële keten moet volgen in geval van relationeel geweld of het vermoeden van relationeel geweld. Het doel van de instructie is een effectiever en efficiënter optreden van het politiekorps en Openbaar Ministerie in reactie op relationeel geweld. Hierin wordt verwezen naar Titel XVII, artikel 2:257 van het Wetboek van Strafrecht. Het is wenselijk deze instructie met interne werking op korte termijn in een aanwijzing om te zetten en deze te publiceren teneinde de bevolking te informeren over de procedures.

In 2014 is de Aanwijzing Slachtofferzorg van kracht geworden op Curaçao. In deze aanwijzing zijn regels opgesteld betreffende de bejegening van slachtoffers van misdrijven en zijn randvoorwaarden geformuleerd voor de invulling van de samenwerking tussen het Korps Politie, het Openbaar Ministerie, de SSHC, en de Stichting Reclassering. Een belangrijk element van een correcte bejegening is het verschaffen van begrijpelijke informatie aan slachtoffers en benadeelden. Dit heeft het OM nu geborgd in een Aanwijzing Slachtofferzorg, die sinds 1 juli 2014 van kracht is.

1.7 Verdragen en verklaringen

Curaçao is onder meer partij bij de volgende verdragen en dient op reguliere basis te rapporteren aan de Verenigde Naties.

- Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (International Convention on the Rights of the Child, CRC);
- Verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van discriminatie van vrouwen (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women (CEDAW));
- ESOCUL;
- Verdrag inzake adoptie van kinderen (herzien)- Raad van Europa;
- Europees Sociaal handvest;
- Universele Verklaring van de Rechten van de Mens (Universal Declaration of Human Rights).

In proces tot medegelding verkeren:

- Het verdrag inzake voorkoming en bestrijding van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld (Verdrag van Istanbul) – Raad van Europa;
- Het verdrag inzake de bescherming van kinderen tegen seksuele uitbuiting en seksueel misbruik – Raad van Europa.

1.8 Aanloop naar het Nationaal Plan

Al in 1994, bij de voorbereidingen op de vierde vrouwenconferentie in 1995 en het daaruit voortvloeiende Plan of Action Beijing (Verklaring van de Rechten van de Vrouw), is het proces begonnen om tot een nationaal plan te komen. Na deelname aan de conferentie is door een combinatie van het eilandgebied Curaçao en een NGO een aanzet gemaakt voor een Plan of Action voor Curaçao.

Sinds 1995 stelde de toenmalige minister van justitie een werkgroep in die met een voorstel moest komen voor het opzetten van een bureau Slachtofferhulp Nederlandse Antillen. Om diverse redenen heeft deze werkgroep haar werkzaamheden niet afgerond. In 1998 is een Stichting Slachtofferhulp Nederlandse Antillen in het leven geroepen, waarna dit, in 2002, een Bureau Slachtofferhulp werd. In 2007 is de Stichting Slachtofferhulp Curaçao ontstaan, ressorterende onder het Ministerie van Justitie. De taak van deze stichting is om slachtoffers van relationeel geweld en andere slachtoffers bij te staan en te verwijzen naar instanties die hen verder kunnen helpen.

Zoals eerder vermeld, heeft het Openbaar Ministerie van de Nederlandse Antillen in 2005 de interne instructie “Relationeel geweld” voor de justitiële keten samengesteld, om te zorgen voor een eenduidig vervolgingsbeleid. In 2014 is de Aanwijzing Slachtofferzorg geïntroduceerd om slachtoffers vanuit de justitiële keten op de juiste wijze te bejegenen.

In 2010 is er na overleg met de toenmalige vak-gedeputeerde een akkoord bereikt om te komen tot een nationaal plan. Dit is toen niet doorgegaan vanwege de wisseling van de wacht op politiek gebied. In deze zelfde periode is over dit thema door de stichting Dedima een conferentie georganiseerd met medewerking van regionale experts. Ook heeft de CAFRA Regional aan de Antillen een handleiding gegeven die gemaakt was voor de politie in de regio. Deze is in het Papiamentu vertaald voor trainingen aan het Korps Politie Curaçao.

Het Bureau Jeugd- en Zeden Zaken en het Openbaar Ministerie werken aan gevallen van kindermishandeling, relationeel geweld en het oppakken van de daders. Er is een Stichting Kinderbescherming die het AMK/Advies en meldpunt kindermishandeling heeft opgericht. De Fundashon Bos di Hubentut werkt voornamelijk preventief. Ten aanzien van

kindermishandeling is het Centraal Meldpunt Kindermishandeling bij de Voogdijraad (Boek I Burgerlijk wetboek LV 15-12-2011, nr. 58; Invoering centraal meldpunt kindermishandeling) ingesteld. Het Centrum voor Familie en Jeugd ressorterend onder het Ministerie Sociale Ontwikkeling, Arbeid en Welzijn is opgericht om families en jeugdigen bij te staan of door te verwijzen.

In 2011, heeft de Alliantie van NGO's tegen Kindermishandeling en Huiselijk/relatieel geweld aan Statenleden een lijst aangeboden. Hierin stonden behoeften in verband met de twee problemen die aangepakt moesten worden.

In 2012 zijn de resultaten van het promotieonderzoek naar relationeel geweld op Curaçao van N. van Wijk gepubliceerd (Wijk van, 2012). Uit dit onderzoek is gebleken dat 39 procent van de mannen en 51 procent van de vrouwen op Curaçao ooit in hun leven te maken hebben gehad met relationeel geweld.

Alle goede bedoelingen ten spijt, blijven beide problemen bestaan en schijnen de laatste jaren te verergeren. Dit zou blijken uit cijfers van de verschillende stichtingen, maar aangezien er geen uniforme manier van registreren is, zijn deze cijfers niet altijd betrouwbaar. Bovendien is de bevolking in de loop van de tijd beter geïnformeerd, voornamelijk door de Stichting Slachtofferhulp Curaçao en het Openbaar Ministerie, over de instanties waar ze zich toe kunnen wenden en kan het zijn dat er nou meer aangiftes en meer hulp wordt gezocht dan vroeger, zonder dat de prevalentie toeneemt. Er zijn in ieder geval van 2001 tot heden al minstens 15 doden te betreuren ten gevolge van huiselijk/relatieel geweld. En dit zijn alleen maar de gevallen met een fatale afloop.

In 2011 hebben NGO's en de Regering van Curaçao de koppen bij elkaar gestoken om tot een Nationaal Plan van Aanpak te komen voor de problemen, waarbij het de bedoeling is om zowel preventief als curatief meer in te zetten, om op die manier te trachten de problemen beheersbaar te maken.

Uit dit bijzondere initiatief is bij Landsverordening van 16 oktober 2012, nr. 12/4501, de Commissie Nationale Bestrijding Geweld tegen Kinderen/Jongeren en Huiselijk/Relatieel Geweld opgericht die, in samenwerking met stakeholders, uiteindelijk het onderhavige Plan van Aanpak heeft geschreven. Deze Commissie is op 25 november 2013 door de Minister van Sociale Ontwikkeling, Arbeid en Welzijn (SOAW) in werking gesteld. De leden van deze Commissie zijn vertegenwoordigers van de ministeries Sociale Ontwikkeling, Arbeid en Welzijn, Justitie, Gezondheid, Milieu en Natuur en Onderwijs, Wetenschap, Cultuur en Sport, en van de Alliantie van NGO's tegen Kindermishandeling en Huiselijk/relatieel geweld.

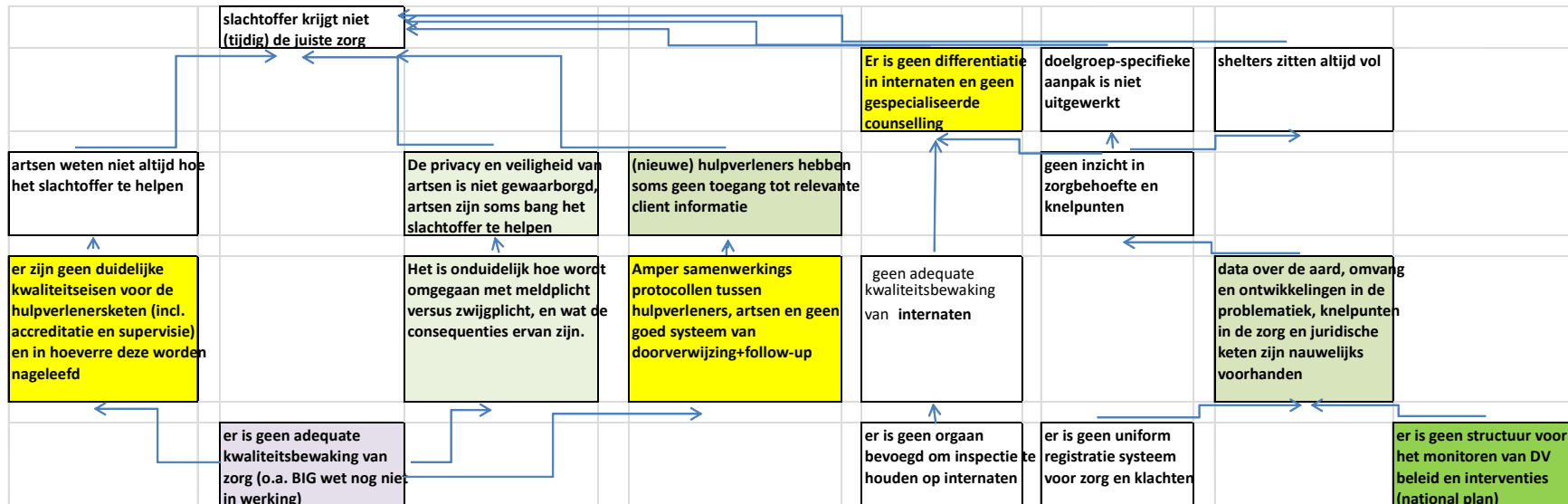
De opgerichte Commissie heeft ten behoeve van eenduidigheid in de benadering van geweld tegen kinderen en huiselijk/relatieel geweld, werkdefinities afgesproken op basis van bestaande definities en de lokale situatie.

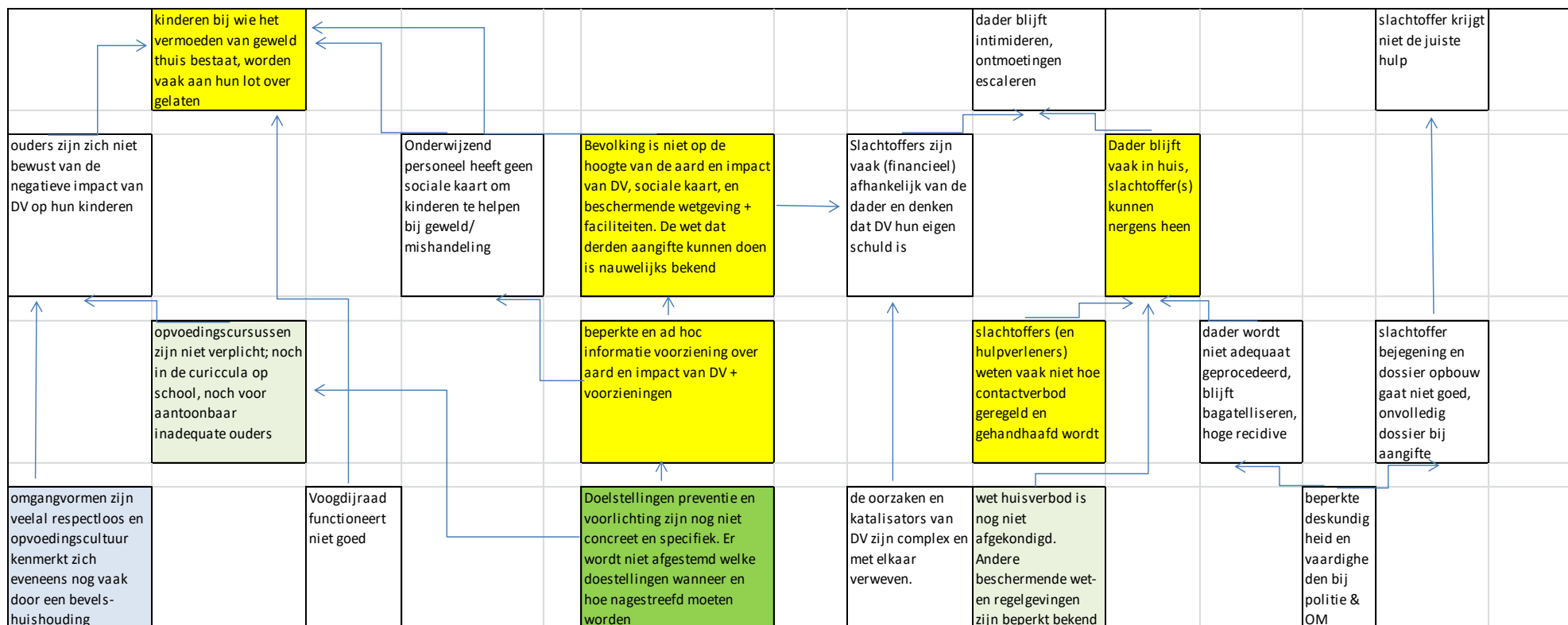
In 2012 is door de Alliantie van NGO's in samenwerking met het Ministerie SOAW een nationale discussie gehouden om de bijdrage van de stakeholders ten aanzien van aanpak en behoeften te krijgen.

1.9 Overzicht problemen- en oplossingenanalyse

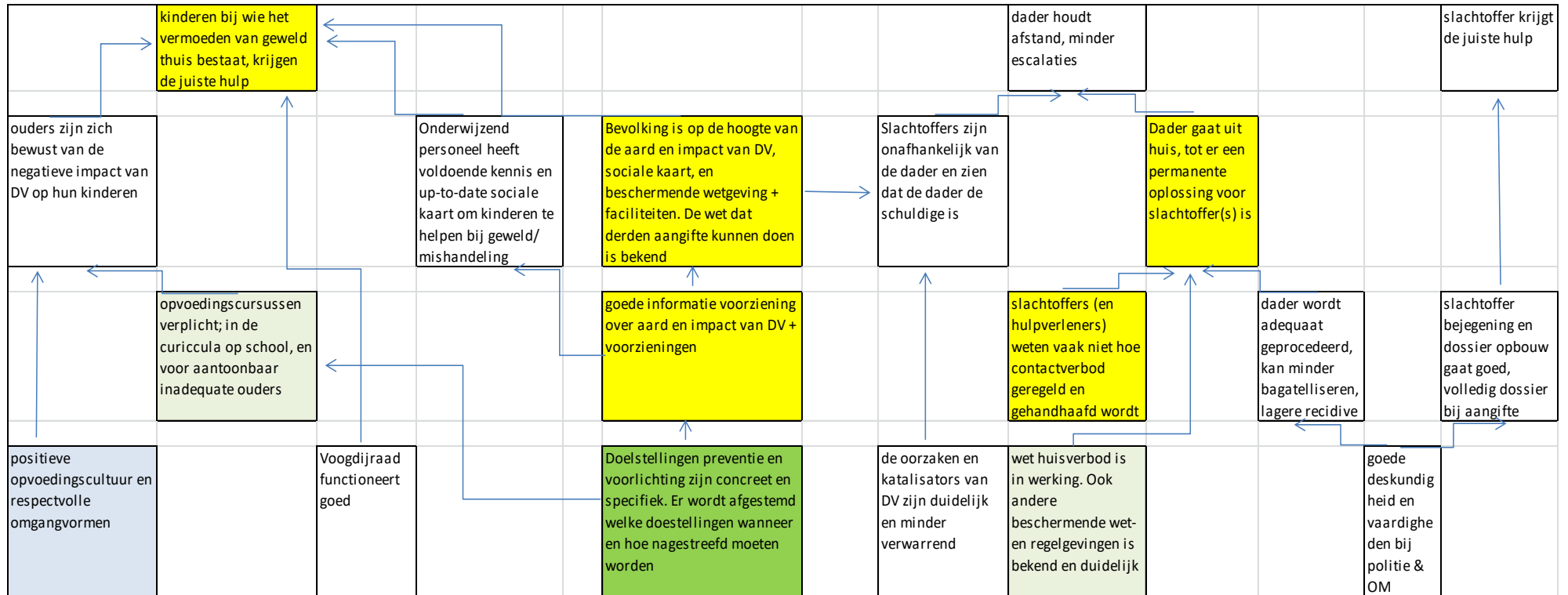
Hoewel volledigheid is nagestreefd moet ervan uitgegaan worden dat zowel problemen boom als oplossingsboom moeten worden aangevuld.

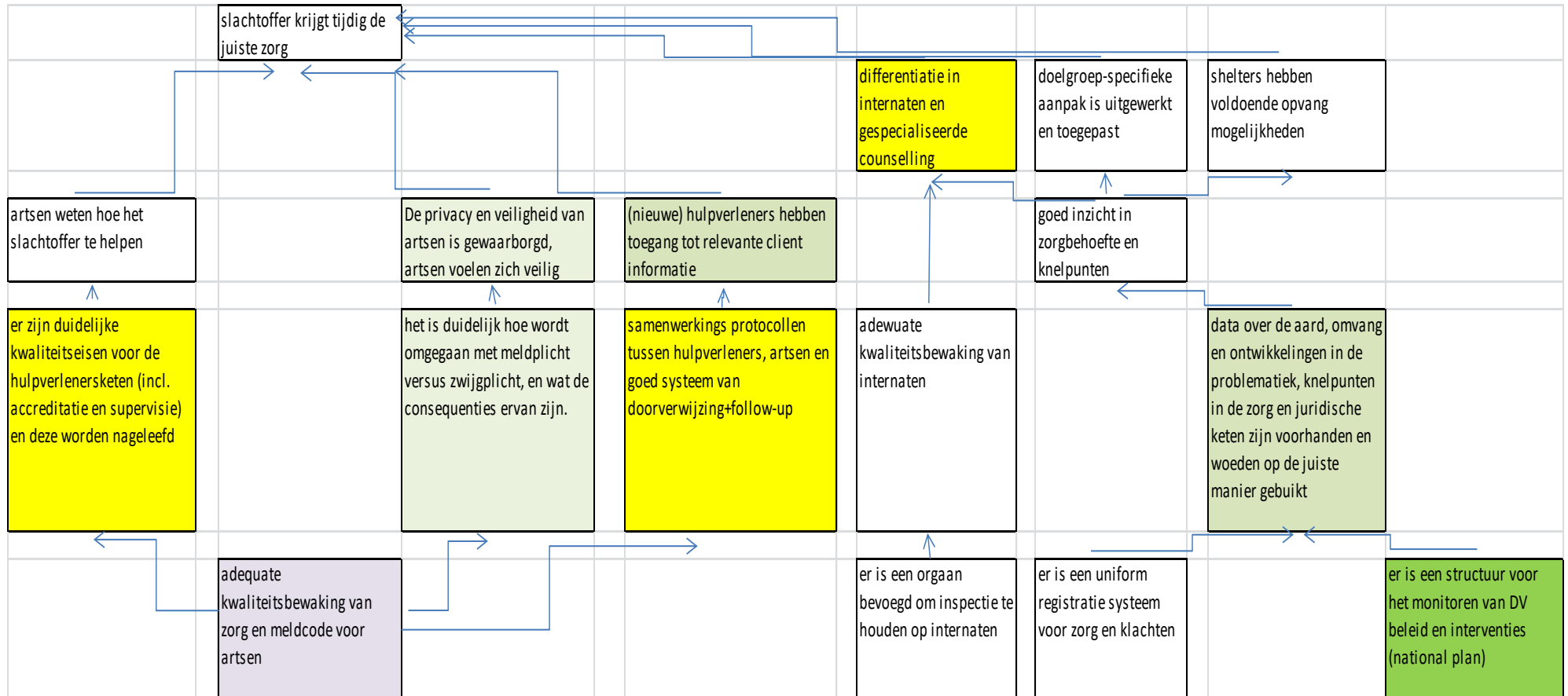
Problemenboom

Oplossingenboom

2 BESTUURLIJKE INSTRUMENTEN

De inzet van bestuurlijke instrumenten zal op grond van beleid gericht zijn op het bevorderen van de veiligheid van de burger, met speciale attentie voor:

1. Empowerment van (potentiële) slachtoffers;
2. Het gericht opsporen, aanpakken en behandelen van daders;
3. Het verbreken van de cyclus van geweld. (o.a. door het doorbreken van de intergenerationele overdracht van geweld.) Bewustwordingsproces van de bevolking van de consequentie van geweld.

Er zijn meerdere beleidsinstrumenten die per ministerie kunnen worden ingezet om de problemen van geweld tegen kinderen en huiselijk/relatieel geweld te bestrijden.

De mogelijke beleidsinstrumenten zijn:

Categorie beleidsinstrument	Korte toelichting
Onderzoek (kwalitatief/ kwantitief)	Plannen, implementatie, monitoring en evaluatie
Handhavingsinstrumenten:	Controle en inspectie
Juridische instrumenten	Wet- en regelgeving/verdragen
Financieel-economische instrumenten	Subsidiebeleid
Deskundigheidsbevordering, educatie	Bij- en nascholing, trainingen
Informatie- en communicatie-instrumenten	Voorlichting
Faciliterende instrumenten	Interventie/dienstverlening/zorg
Sociale en culturele sturing	Vorming
Dienst- en hulpverlening	Hulpverlening/ verzorging
Monitoring en evaluatie	Onderdelen en geheel

2.1 Onderzoek

Ook kwalitatief en kwantitatief onderzoek zijn belangrijke instrumenten ter verbetering van de uitvoering van acties uit dit plan. Door op gezette tijden onderzoek te verrichten naar de effectiviteit van de uitgevoerde dan wel in uitvoering zijnde acties, oftewel de nog te verrichten acties, kan tijdig bijgestuurd worden.

2.2 Handhavings- instrumenten

2.2.1 Controle en inspectie

Er dient handhavend toezicht/inspectie te worden gehouden, dus moet er op reguliere basis controle worden uitgevoerd op de naleving van alle relevante wet- en regelgeving, en of er aan de kwaliteitseisen tegemoet wordt gekomen. Indien nodig, moeten instanties gesanctioneerd worden en ondersteund worden om hun kwaliteit te verbeteren.

Hiertoe dient een inspectie-orgaan in het leven te worden geroepen dat alle soorten inspectie verenigt, hieronder valt inspectie van tehuizen en internaten. Ook die locaties die werken zonder overheidsmiddelen. Alles wat geconstateerd wordt tijdens inspecties dient op officiële en nauwkeurige wijze te worden vastgelegd. Het ministerie SOAW is momenteel in het proces om zo een inspectie-orgaan op te zetten. Hierin zullen de ministeries van Justitie, GMN, en OWCS moeten participeren. Teneinde deze integrale werkwijze te kunnen realiseren, moet dit inspectie-orgaan goed worden toegerust.

2.3 Juridische instrumenten

2.3.1 Wet- en regelgeving /verdragen

Relevante wetgeving dient te worden geëvalueerd en indien nodig aangepast, ook aan internationale verdragen, en verdragen moeten worden nageleefd. Nadat controle is uitgevoerd, dienen er sancties te volgen ingeval van niet naleving. Indien nodig moeten nieuwe wetten dan wel wetsartikelen worden ontwikkeld.

2.4 Financieel-economische instrumenten

2.4.1 Subsidiebeleid

Om de in dit document gestelde doelen te bereiken, moet het subsidiebeleid in de komende vijf jaren, in ieder geval gericht zijn op het ondersteunen en begeleiden van maatschappelijke organisaties die gericht werken aan de bestrijding van geweld tegen kinderen en huiselijk/relatieel geweld. Tevens dient dit beleid gericht te zijn op controle op de uitvoering van de overeengekomen acties hiertoe.

2.4.2 Onderzoek naar de kosten voor de gemeenschap

De kosten van het geweld tegen kinderen en huiselijk/relatieel geweld voor de samenleving kunnen door monitoring en onderzoek in kaart gebracht worden.

2.4.3 Sancties bij niet naleving wetten en regelgeving

Indien relevante wet- en regelgeving niet worden nageleefd en/of men voldoet niet aan de kwaliteitseisen, dienen er sancties te volgen.

2.5 Deskundigheidsbevordering, educatie

2.5.1 Bij en nascholingstrainingen

Het betreft trainingen voor professionelen die binnen hun werkzaamheden te maken krijgen met slachtoffers van huiselijk geweld en geweld tegen kinderen. Op grond van onderzoek en ervaringen veranderen methoden en middelen waardoor bij en nascholing noodzakelijk blijft.

2.6 Informatie en communicatie instrumenten

2.6.1 Voorlichting en preventie

Door de bevolking via bewustwordingscampagnes goed te informeren ten aanzien van de problemen van geweld tegen kinderen en huiselijk/relatieel geweld, de gevolgen ervan en de bestaande zorg, wordt gewerkt aan bewustmaking van de bevolking. Van deze campagnes kan worden verwacht dat er een preventieve werking vanuit gaat.

2.7 Faciliterende instrumenten

2.7.1 Interventies/dienstverlening/zorg

- Zorg en nazorg moeten goed georganiseerd zijn, waarbij de overheid ervoor waakt dat hulp- en dienstverlening en de (crisis)opvang van slachtoffers en daders goed is geregeld, ook wat betreft kwaliteitseisen.
- De opvangmogelijkheden moeten gediversifieerd zijn naar de opvang voor de verschillende doelgroepen.

2.8. Sociaal en culturele sturing

De sociaal en culturele vorming impliceert educatieve- cultureel en sociale programma's die een bepaalde methodiek van aanpak nastreven om de emancipatie van de cliënten en hun kinderen bevorderen door het doorbreken van de slachtofferscyclus en het verminderen van recidivisten.

2.9 Monitoring en evaluatie

Bij monitoring horen een monitoringsplan voor de implementatie met prestatie-indicatoren, en een eenduidig registratiesysteem. Op basis hiervan worden lopende projecten en programma's en beleid, indien nodig, aangepast.

2.10 Samenhang en afstemming

Een holistisch/integrale aanpak dient het uitgangspunt te vormen bij de aanpak van geweld tegen kinderen en huiselijk/relatieel geweld. Dit vergt een visie van de Regering die uitgaat van een integrale benadering van dit (breed maatschappelijke) probleem, naast de hulpverlening gericht op specifieke problemen.

2.11 CONCEPTUELE BENADERING NATIONAAL PLAN VAN CURAÇÃO TEGEN GEWELD

In dit Nationaal Plan, worden aanbevelingen gedaan om tot meerdere vormen van samenwerking te komen. Eén van de manieren waarop is door het sluiten van samenwerkingsovereenkomsten / protocollen tussen relevante stakeholders bij voor hen relevante acties. Hierdoor zal de keten versterkt worden aangezien iedereen dan precies kan weten welke de volgende stappen zijn in een bepaald proces.

- **Registratiesysteem**

Een eenduidige registratievorm is van belang, om het mogelijk te maken gedifferentieerd informatie te verwerken. Met behulp hiervan zullen ontwikkelingen op het gebied van geweld tegen kinderen en huiselijk/relatieel geweld goed gevolgd kunnen worden.

3 AANBEVELINGEN EN UITGANGSPUNTEN

Alle aanbevelingen die de Commissie naar voren heeft gebracht en die in de Leidraad zijn opgenomen, konden gerelateerd worden aan de richtlijnen die gegeven worden in het 'Handbook for national action plans on violence against women' uit 2012 van UN Women. Dit handboek geeft een scala aan aanbevelingen bij het maken van nationale plannen ter bestrijding van geweld tegen vrouwen.

Daarom is ervoor gekozen om in dit hoofdstuk het handboek te volgen.

3.1 Algemene en Internationale Richtlijnen

Fundamenteel is dat bij huiselijk/relatieel geweld de mensenrechten van het slachtoffer/de slachtoffers worden geschonden en dat het naleven van internationale verdragen van primair belang is.

De eerste aanbevelingen luiden dan ook:

- Het zorgdragen dat internationale verdragen in alle gevallen de basis vormen van beleid.
- De Permanente Commissie moet erop toezien dat de uitvoering van Het Nationaal Plan conform geschiedt met inactname van de relevante verdragen.

Conform de richtlijnen in het 'Handbook for national action plans on violence against women', richten wij ons in dit plan op de diverse, vaak in combinatie voorkomende vormen van relatieel geweld en geweld tegen kinderen: psychisch, lichamelijk en seksueel geweld. Daarbij wordt gebruik gemaakt van lokale en internationale (onderzoeks)literatuur over het onderwerp. Daaruit vloeien de volgende aanbevelingen voort:

- Het voortdurend verrichten van onderzoek zowel kwalitatief als kwantitatief met speciale aandacht voor de ervaringen van slachtoffers ten aanzien van geweld tegen kinderen en huiselijk/relatieel geweld. Dit is een belangrijk instrument ter verbetering van de kwaliteit van de zorg en voor de uitvoering van acties ter bestrijding van geweld tegen kinderen en huiselijk/relatieel geweld. Onderdeel van deze onderzoeken is ook onderzoek naar de ervaringen van vrouwen en mannen met fysiek, seksueel en emotioneel relatieel geweld.
- Het verband leggen tussen geweld tegen kinderen en huiselijk/relatieel geweld en de sociale oorzaken, nl. structurele oorzaken zoals ondergaan of getuige zijn van huiselijk/relatieel geweld, het van de vrouwelijke sekse zijn, het hebben van een jonge leeftijd, een laag opleidingsniveau, het leven in armoede, het hebben van slechte huisvesting, verslavingsproblematiek en gebrek aan opvoeding, ook met betrekking tot gender. Bij het vormgeven van strategieën om het geweld tegen te gaan moet rekening worden gehouden met de issues van specifieke doelgroepen.

Zoals eerder benadrukt dient de uitvoering van het National Plan tegen Geweld dient sector-overstijgend te zijn. Alle relevante ministeries, NGO's en andere particuliere initiatieven worden erbij betrokken. Op deze wijze worden de diverse elementen van het plan zoals preventie, het aanpassen en handhaven van wet- en regelgeving, het verder onderzoeken van de oorzaken en oplossingen etc., geharmoniseerd.

De volgende aanbevelingen hebben betrekking op het bovenstaande:

- Onderdeel van het beleid is het ertoe doen leiden dat zorginstellingen protocollen hebben, en er zoveel als mogelijk zorg dragen voor coördinatie met andere organisaties per actie;
- Het zorg dragen dat de Nationale Commissie door middel van een monitoringsplan de uitvoering van het Nationaal plan blijft begeleiden en controleren. Het controle mechanisme wordt ook uitgevoerd op ngo niveau. Op NGO niveau wordt een Observatorium opgericht, dat gevraagd en ongevraagd advies kan geven ten aanzien van beleid en aansturing van het Nationaal plan;
- Het beleid erop inrichten dat er een cultuur gaat ontstaan waarin men elkaar genoeg vertrouwt om samen te willen werken in tegenstelling tot de bestaande cultuur van niet-samen-willen-werken. Hierdoor zal interministerieel, intersectoraal en integrale samenwerking, inclusief tussen organisaties onderling een feit worden;
- Het creëren van de gelegenheid waardoor de Commissie Nationale Bestrijding Geweld tegen Kinderen en Relationeel Geweld gebruik kan maken van een expert group waarin ook zitting hebben universitaire experts en experts op het terrein van de NGO's. Dit netwerk analyseert de gevoerde acties en brengt advies uit over de vooruitgang van het plan. Het vormt ook een forum waar alle betrokken actoren hun zorgen naar voren kunnen brengen, informatie en goede praktijken kunnen uitwisselen en de overheden kunnen interpellieren (Gelijke Kansen en Diversiteit, 2010).

Met het Nationaal Plan wordt mede gestreefd het synchroniseren van de relevante wet- en regelgeving met internationale wetten en best practices. De aanbevelingen die hierop betrekking hebben luiden:

- Het doen herzien en in het wetstraject brengen van de ontwerpwet Jeugdzorg *met speciale aandacht aan het fenomeen geweld tegen kinderen* en daarna volgens deze wet plaatsen van (voldoende) deskundigen op de vindplaatsen⁴;
- Bewerkstelligen dat de interne instructie/aanwijzing relationeel geweld van het Openbaar Ministerie in 2015 een aanwijzing wordt met externe werking;

---

⁴ een woon-, opvang-, zorg-, recreatie- of leeromgeving van jeugdigen tot en met 24 jaar, als bedoeld in het Beleidskader Landsverordening op de jeugdzorg

- Het aanscherpen van regelgeving met betrekking tot opvang en maatregelen, zoals Onder Toezichtstelling (OTS), van kinderen die slachtoffer zijn geworden van relationeel geweld;
- Het voorstellen van een aanpassing van het wetboek van strafrecht en -strafvordering aan de actuele situatie van Curaçao, zowel door relevante bestaande wetsartikelen te wijzigen als nieuwe wetsartikelen op te nemen;
- Het introduceren dan wel aanvullen van bestaande wetten om ouders die hun kind(eren) mishandelen, onder de verplichting te stellen deel te nemen aan relevante cursussen, en om hun vooruitgang te evalueren;
- Het zorgdragen voor de publicatie van de (concept)wet Huisverbod;
- Het introduceren van een Meld Code voor huiselijk geweld en kindermishandeling en de kennis en het gebruik daarvan te bevorderen voor de sectoren gezondheidszorg, onderwijs, kinderopvang, maatschappelijke ondersteuning, jeugdhulp, en justitie;
- Het door het OM laten verrichten van antecedentenonderzoek van professionelen die (gaan) werken met kinderen en jongeren.

3.2 Onderzoek en Dataverzameling

Voor wat betreft het verzamelen van data, het uitvoeren van onderzoek en het gebruiken van de aldus verworven inzichten zijn de volgende aanbevelingen geformuleerd:

- Het doen van inventarisaties op verschillende terreinen;
- Het in kaart brengen van reeds verricht onderzoek;
- Het onderzoeken welke de mogelijkheden zijn om synchroon civiel en strafrechtelijke zaken te behandelen;
- Het in kaart brengen van de kosten van een slachtoffer voor de gemeenschap in vergelijking met de kosten die bespaard zullen worden bij een goede preventieve, integrale aanpak van de problematiek, incl. kosten voor blijvend letsel;
- Het introduceren van een registratiesysteem dat kan differentiëren op specifieke categorieën;
- Het opzetten van een op zichzelf staand Centraal meld-/informatie- en registratiepunt voor geweld tegen kinderen en huiselijk/relationeel geweld voor Curaçao;
- Het door de Commissie doen uitvoeren van voortdurend onderzoek en maken van evaluatie rapporten teneinde het beleid aan te passen en de processen te begeleiden en voortdurend te controleren;
- Het op langere termijn verrichten van impact/effectmetingen;
- Nieuwe mogelijkheden opvanghuizen voor slachtoffers en/of verbeteren van bestaande instituties;
- Best practices voor hulpgeving aan slachtoffers en hun gezin;
- Onderzoek naar succesvolle programma's en projecten op het terrein van preventie;
- Onderzoek naar programma's (best practices) voor daders.

3.3 Preventie

Doelstelling preventie:

- Vroege signalering;
- Bewustwordingsproces op gang brengen en houden;
- Voortdurende analyse van oorzaken en gevolgen bij huiselijk geweld en kindermishandeling;
- Projectmatig werken voor diverse doelgroepen; het verrichten van maatwerk;
- Er worden twee mogelijke programma's opgesomd, terwijl er meerdere succesvolle programma's zijn ter bestrijding van huiselijk geweld en geweld tegen kinderen. Het is noodzakelijk onderzoek te doen naar succesvolle programma's en projecten.

De volgende thema's zijn relevant bij de preventie van relationeel geweld en geweld tegen kinderen:

- Het voeren van systematische, voortdurende, en bewustzijn verhogende campagnes met betrekking tot kennis van dienstverlening voor slachtoffers, en beschermende wet- en regelgeving; het informeren van de bevolking ten aanzien van de inhoud van relevante wet- en regelgeving;
- Het adresseren van sociale normen, voor het promoten van een respectvolle omgang met elkaar, waarbij het gebruik van geweld onacceptabel is;
- Het definiëren van specifieke doelgroepen zoals ouders, kinderen, jongeren, mannen/jongens, populatie segmenten (waaronder kinderen) die het gebruik van geweld sanctioneren, etc.;
- Het aandacht geven aan factoren die bijdragen tot het voortduren en intensiveren van geweld, waaronder financiële zorgen, verslavingsproblematiek/middelengebruik e.d.;
- Het inrichten van beleid teneinde de aanpak integraal/holistisch te laten zijn. Op deze wijze worden alle structurele problemen, sociale, psychosociale en overige, samen met het daadwerkelijke geweld vanuit één beleid aangepakt;
- Het verlenen van een podium aan activisten zoals slachtoffers/overlevenden, geweldloze opvoeders, en vooraanstaande burgers die het tegengaan van relationeel geweld steunen. Ook van belang hierbij is het instrueren van lokale journalisten ten aanzien van ethiek (code of ethics) bij het verslaan van berichten over geweld tegen kinderen en huiselijk/relationeel geweld;
- Het zorgdragen voor preventie activiteiten vanuit onderwijs, organisaties en overige community settings;
- Het waar mogelijk integreren van programma's tegen relationeel geweld en geweld tegen kinderen in bestaande programma's zoals voor het bevorderen van seksuele en reproductieve gezondheid, verantwoord ouderschap e.d.

Met betrekking tot het educatieve aspect van de preventie activiteiten zijn de volgende zaken van belang:

- Het beleid inrichten zodat onderwijs met betrekking tot geweld tegen kinderen en relationeel geweld verplicht wordt gesteld in onder andere de politieschool, onderwijzersopleidingen, opleiding in maatschappelijke zorg, verplegers- en zorgopleidingen, journalistieke en juridische opleidingen;
- Het zorgdragen dat mensenrechten, gelijkwaardigheid binnen relaties, en het vreedzaam, met wederzijds respect, oplossen van conflicten binnen alle scholen onderdeel van het curriculum wordt, van speelschool tot universiteit. Er dient speciale aandacht te zijn voor kinderen en jongeren die, doordat zij reeds zijn blootgesteld aan geweld, tot de risico groepen behoren;
- Het beleid erop inrichten dat op reguliere basis de deskundigheid van alle professionals op de relevante gebieden wordt bevorderd, zoals in ziekenhuizen, jeugdzorg en leiders in internaten en voor- en naschoolse opvang/zorg, maatschappelijk werkers van de Kas di Barrio, docenten, mensen in de mediawereld, een ieder die werkzaam is bij het OM en de politie;
- Het instrueren van werknemers op de vindplaatsen zoals in de gezondheidszorg, incl. consultatiebureaus, en andere beroepsgroepen, zoals maatschappelijk werkers en beroepskrachten in het onderwijs, t.a.v. het signaleren en melden van gevallen van huiselijk/relatieel geweld aan het Centraal Meldpunt;
- Het introduceren van programma's als: Sign of Safety, Triple P (ter waarborging van veiligheid van kinderen/jongeren en een positief milieu voor kinderen/ jongeren)
- Het monitoren van kwaliteitseisen en het reviewen van lesmateriaal.

3.4 Response Systeem

Belangrijke elementen in een effectief, integraal response systeem zijn universele toegankelijkheid tot zorg, steun en empowerment voor slachtoffers/overlevenden, bescherming, rechtvaardigheid, en een goede coördinatie van het response systeem. Er moet geen financiële belemmering zijn voor slachtoffers/overlevenden om medische hulp te kunnen krijgen. Voor de lokale/legale bevolking voorziet de basisverzekering in medische zorg, maar ook voor onverzekerden/ongedocumenteerden moet deze zorg gratis en zonder drempels gegeven kunnen worden, ook zonder dat er aangifte is gedaan (indien het slachtoffer dit niet wil). Ook ongedocumenteerden hebben recht op bescherming van politie en justitie tegen relationeel geweld. De volgende aanbevelingen hebben betrekking op het response systeem:

- Onderdeel van het beleid is het ertoe doen leiden dat zorginstellingen protocollen hebben, en ervoor zorgdagen dat bij het uitvoeren van het Nationaal Plan tergen Geweld duidelijke werkafspraken zijn tussen de relevante organisaties per uit te voeren actie;

- Het verzorgen van protocollen en verwijssystemen tussen de gezondheidssector en experts op het gebied van relationeel geweld en geweld tegen kinderen (o.a. meld code);
- Het beleid inrichten om ervoor te zorgen dat (ongedocumenteerde) immigranten die in aanraking zijn gekomen met geweld tegen kinderen en relationeel geweld volgens de internationale verdragen bejegend worden, en dat er een tolk beschikbaar is (ook voor het vertalen van juridische documenten). Het is belangrijk hier de Directie Buitenlandse Betrekkingen bij te betrekken;
- Het instrueren van het politiekorps om alle meldingen van relationeel geweld te registreren in het politieregistratiesysteem Act Pol, ook als er (nog) geen aangifte wordt gedaan. Ook moet op systematische wijze de relatie tussen dader en het slachtoffer worden opgenomen;
- Het verzorgen van laagdrempelige, veilige en direct toegankelijke noodopvang en korte termijn accommodatie voor kinderen die slachtoffer zijn van geweld, en slachtoffers van huiselijk/relationeel geweld met hun kinderen;
- Het instellen/versterken van een 24/7 gratis telefonische hulp- en advieslijn voor zowel geweld tegen kinderen als huiselijk/relationeel geweld, van waaruit informatie, steun, counseling, juridisch advies en doorverwijzing kan worden ingewonnen.

Een hieraan gerelateerde aanbeveling is:

- Het opzetten van een op zichzelf staand Centraal meld- en registratiepunt voor geweld tegen kinderen en huiselijk/relationeel geweld voor Curaçao; onderzoeken in hoeverre het Centraal Meldpunt Kindermishandeling van de overheid en het Advies- en meldpunt van de Stichting Kinderbescherming Curaçao hier onderdeel van kunnen uitmaken. Belangrijke zaken hierbij zijn het installeren van een registratiesysteem, voorzien in een sociale (route)kaart voor doorverwijzing, en zorgen voor voldoende gekwalificeerd personeel;
- Registraties vanuit verschillende onderdelen van het response systeem dienen geharmoniseerd te worden;
- Cliënten tevredenheid, waaronder de mate van ervaren veiligheid, dienen in alle onderdelen van het response systeem te worden gemonitord;
- Het zorgdragen voor de beschikbaarheid van (gratis) juridische hulp voor slachtoffers van relationeel geweld, en up-to-date, correcte informatie over hun rechten;
- Het zorgdragen voor de beschikbaarheid van gespecialiseerde counseling voor slachtoffers van relationeel geweld, zowel voor acute als langdurige zorg;
- Het opstellen van kwaliteitseisen voor de gehele hulpverleningsketen, incl. supervisie en intervisie. Het zorgdragen voor het verspreiden van de informatie “aanwijzing slachtofferzorg” bij alle hulpverleners;
- Het verzorgen van (nood)opvang voor plegers van relationeel geweld, waarvan de kosten voor zover mogelijk op de pleger worden verhaald. De werkelijke kosten worden verhoogd met 10%, welke gestort wordt in een fonds ten behoeve van opvang en

- juridische bijstand voor slachtoffers. Behandelprogramma's voor daders moeten beschikbaar zijn, maar kunnen niet 'in plaats van vervolging' worden ondergaan;
- Verminderen van financiële afhankelijkheid van het slachtoffer van partnergeweld, door het scheppen van een voorziening in de Bijstandsverordening zodat zij/hij, ongeacht voldoende financiële middelen van de partner/dader, een financiële tegemoetkoming krijgt (overbruggingstegemoetkoming v/h slachtoffer). Deze kan eventueel in de vorm van een terug te betalen voorschot worden verstrekt waarna de overbruggingstegemoetkoming op de dader wordt verhaald, onverminderd het recht op voeging (tot ANG. 50.000, -) van het slachtoffer in een strafzaak;
  - Het versterken en instrueren van de respectievelijke inspecties van de overheid ten behoeve van handhavend toezicht op de naleving van relevante wet- en regelgeving (Zie 3.1.1);
  - Het creëren van gespecialiseerde politie- en prosecutie units;
  - Het onderzoeken van mogelijkheden voor een gespecialiseerde rechtbank;
  - Bewerkstelligen van volledige samenwerking tussen alle actoren conform bestaande wettelijke kaders (Wetboek van Strafrecht, Aanwijzing Relationeel geweld en Aanwijzing Slachtofferzorg);
  - Onderzoek hoe binnen het rechtssysteem wordt omgegaan met verschillende vormen van geweld en identificeer knelpunten/obstakels. Voortdurende Update risico analyses.

3.5 Implementatie

Voor wat betreft de implementatie van dit plan zijn de volgende aanbevelingen geformuleerd:

- Het zorgdragen voor het beschikbaar stellen van middelen uit de begrotingen van SOAW, GMN, JUS en OWCS ten behoeve van werkzaamheden voortvloeiend uit het Nationaal Plan tegen Geweld;
- Formeel geregeld toezicht op de uitvoering van het Nationaal Plan tegen Geweld en bijsturingsprocessen;
- Het beleid erop inrichten dat per schooljaar afgestemd wordt tussen GO en NGO wat de doelstelling voor dat jaar is;
- In het implementatieplan de acties de prioriteiten van de betreffende ministeries aangeven, zodat offertes kunnen worden aangevraagd c.q. openbare aanbestedingen kunnen worden georganiseerd teneinde de gekozen organisaties de projecten te kunnen laten uitvoeren.

3.6 Monitoring, Evaluatie en Verslaglegging

Het ligt in de bedoeling te geraken tot een multi-sectorale monitoringsysteem. Daarin zal dan de voortgang vergeleken kunnen op grond van vooraf bepaalde indicatoren. Voornamelijk zal het volgende worden nagestreefd:

- Het inrichten van een monitoringsysteem op basis van het registratiesysteem, het jaarlijks rapporteren t.a.v. de bevindingen. Deze rapportage dient, met inachtnaam van privacy vereisten, openbaar te zijn, toegankelijk voor de hele bevolking;
- Zowel kwantitatieve als kwalitatieve informatie dienen te worden verzameld.
- Het via een vragenlijst verrichten van een inventarisatie van het huidige programma aanbod; het schrijven van een rapportage met aanbevelingen;
- Het door de zorg van de Interministeriële Werkgroep evalueren / doen evalueren van het werk van alle organisaties die zich bezighouden met de gevolgen van relationeel geweld, ook bij kinderen;
- Jaarlijks de samenleving voorzien van informatie aangaande de ontwikkelingen met betrekking tot de uitvoering van het Nationaal Plan tegen Geweld

4. IMPLEMENTATIE/UITVOERING

Nadat het Nationaal Plan tegen Geweld, inclusief de Leidraad, door de Raad van Ministers zal zijn vastgesteld. Zal de Interministeriële Werkgroep, overkomstig haar taak zoals opgenomen in haar instellingsbesluit, per ministerie prioriteiten bepalen ten einde te kunnen vaststellen welke acties, met welke middelen en op welke termijn kunnen worden uitgevoerd.

Als vervolgstap zullen de Ministeries uitwerking geven aan de aanbevelingen uit het Nationaal Plan tegen Geweld.

Van belang is dat de Interministeriële Werkgroep een monitoringsplan zal bepalen op basis waarvan de uitvoering van het Nationaal Plan tegen Geweld kan worden gevolgd en vooral geëvalueerd op onderdelen.

De Permanente Commissie zal op vastgestelde momenten door tussenkomst van de Minister van SOAW door de Interministeriële Werkgroep worden geïnformeerd omtrent voortgang van de uitvoering van het Nationaal Plan tegen Geweld.

GERAADPLEEGDE LITERATUUR

Aanwijzing Slachtofferzorg, Openbaar Ministerie Curaçao, 2014.

<https://www.scribd.com/document/231576861/Aanwijzing-Slachtofferzorg>

Bals, ter, M. (2011). Census 2011: Marital status and cohabitation.

<http://www.cbs.cw/document.php?m=1&fileid=4603&f=dc7ae11fde67842e6633bd45bd0cf2ab&attachment=0&c=1321>

Boek I Burgerlijk wetboek LV 15-12-2011, nr. 58.

Buvinic, M., Morrison, A. & Shifter, M. (Maart 1999). Violence in Latin America and the Caribbean: A Framework for Action, Technical study sustainable development department Inter-American Development Bank.

[file:///C:/Users/User/Downloads/1351010264.Violence Research in Latin America and the.pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/1351010264.Violence%20Research%20in%20Latin%20America%20and%20the.pdf).

Central Bureau of Statistics Curaçao, (January 2015). Statistical Yearbook Curaçao 2013.

<file:///C:/Users/User/Downloads/Statistical%20Yearbook%20Cura%20C3%A7ao%202013.pdf>.

Directie Jeugd- en Jongerenontwikkeling (2005). Van geboorte tot en met 24 jaar, Bescherming en zorg verbeterd, Beleidskader landsverordening op de zorg.

Domestic Abuse Intervention Project 2011, The Duluth-Model

<http://www.theduluthmodel.org/pdf/PowerandControl.pdf>

Gelijke Kansen en Diversiteit (2010). Nationaal Actieplan inzake de Strijd tegen het Partnergeweld en Andere Vormen van Intrafamiliaal Geweld 2010-2014.

<http://www.egalitedeschancesbruxelles.irisnet.be/wp-content/uploads/2011/06/Nationaal-actieplan-geweld-2010-2014.pdf>

Gemeenschappelijk Hof van Justitie van Aruba, Curaçao, Sint Maarten en van Bonaire, Sint Eustatius en Saba (8 mei 2012). 'Kinderen slaan is op Curaçao heel gewoon', LJN BW8379 (o.a.) <https://www.jurofoon.nl/nieuws/6385-kinderen-slaan-is-op-cura%C3%A7ao-heel-gewoon>

Heise, L.L., Pitanguy, J. & Germain, A. (1994). Violence against women: the hidden health burdens. World Bank discussion papers; no. WDP 255. Washington, D.C.: The World Bank.

<http://documents.worldbank.org/curated/en/489381468740165817/pdf/multi0page.pdf>

Hoeffler, A. & Fearon, J. (2014). Conflict and Violence Assessment Paper: Benefits and Costs of the Conflict and Violence Targets for the Post-2015 Development Agenda: Copenhagen Consensus Center.

http://www.copenhagenconsensus.com/sites/default/files/conflict_assessment_-_hoeffler_and_fearon_0.pdf

Lammers, S.M.M., Soe-Agnie S.E., Haan de, H.A., Bakkum, G.A.M., Pomp, E.R. & Nijman, H.J.M. (2014). Middelengebruik en criminaliteit: een overzicht.

<http://www.tijdschriftvoorpsychiatrie.nl/assets/articles/56-2014-1-artikel-lammers.pdf>

Ministry of Education, Culture and Science, Directorate for Emancipation The Hague (2014).

https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/13145Netherlands_review_Beijing20.pdf

Rock, L., PhD. (juli 2012). Conference on Social Work and Social Development Stockholm, Sweden.

Shipway, L., 2004. Domestic violence: a handbook for health professionals. London, New York: Routledge

https://books.google.com/books?hl=en&lr=&id=UD_8watH3aAC&oi=fnd&pg=PP1&dq=Shipway,+L.,+2004.+Domestic+violence:+a+handbook+for+health+professionals.+London,+New+York:+Routledge&ots=bTXkIy4LUv&sig=TXOg75OoIsCmBK2HSbN2m1eLpyc#v=onepage&q&f=false

Small Arms Survey (2012). Graduate Institute of International and Development Studies, Geneva 2012.

<http://www.smallarmssurvey.org/fileadmin/docs/A-Yearbook/2012/eng/Small-Arms-Survey-2012-Intro-EN.pdf>

Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden (verplichte meld code huiselijk geweld en kindermishandeling), <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stb-2013-142.html>

Stichting Slachtofferhulp Curaçao (2010, 2011, 2012 en 2013). Jaarverslagen

Theodore, K., Laptiste, C., La Foucade, A., Metivier, C., & Gittens-Baynes, K. (2008). The Cost of Sexual Abuse and Domestic Violence: An Economic Perspective with Implications for Trinidad and Tobago. Paper presented at the Sir Arthur Lewis Memorial Conference September 25-27, 2008.

https://scholar.google.com/scholar?hl=en&as_sdt=0%2C5&q=The+Cost+of+Sexual+Abuse+and+Domestic+Violence%3A+An+Economic+Perspective+with+Implications+for+Trinidad+and+Tobago.+2008&btnG=

UN Women, New York (2012). Handbook for National Action Plans on Violence Against Women. <http://www.un.org/womenwatch/daw/vaw/handbook-for-nap-on-vaw.pdf>

Verwijs, R. & Lunneman, K. (2012). Partnergeweld, Achtergrond en risicofactoren. Federatie Opvang G.G.D. Nederland, MO groep W&MD, Verwey-Jonker Instituut.
[https://www.verwey-jonker.nl/doc/vitaliteit/7154 Partnergeweld POD web.pdf](https://www.verwey-jonker.nl/doc/vitaliteit/7154_Partnergeweld_POD_web.pdf)

Wijk, van, N. (2012). Domestic Violence by and Against Men and Women in Curaçao, A Caribbean study. [file:///I:/RG/dissertation%20\(1\)%20nikil.pdf](file:///I:/RG/dissertation%20(1)%20nikil.pdf)